

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

11-12

2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 1302 sahifa, 5-dekabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMBIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlrat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent Arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna GF universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), dotsent
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Взаимодействие реального и финансового сектора экономики в современных условиях.....	12
Шарипов Конгратбай Авезимбетович, Зайнутдинова Умида Джалаловна	
Развитие исламских банковских продуктов в коммерческих банках.....	19
Иноятова Камола Фуркатовна	
Kreditlashda risklarni boshqarish usullaridan foydalanish.....	23
Abdullayeva Sharbat, Abdullayeva Nozima	
Korxonalarining tashqi iqtisodiy faoliyatdagi raqobatdoshligini ta'minlashda marketingdan foydalanish.....	29
Axmedov Ikrom Akramovich	
Hududlarda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tahlili	36
Butaboyev Maxamadjon, Gaibnazarova Zumrat Talatovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari	41
Yavmutov Dilshod Shoyimardonkulovich	
Zamonaviy ekoshaharlar barpo etish va uni tatbiq etish zaruriyati.....	47
Zikrullayev Valixon G'aybullayevich	
Indian Festivals and Nature Conservation: Connecting People for Sustainability	52
Nigora Saidmuradova Aslamovna, Anil Kumar	
Financing clean energy projects in different ways.....	59
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
Теоретические основы развития социальной инфраструктуры.....	67
Алимова Муниса Юльчиевна	
O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarining raqamli marketingdan foydalanish holati va rivojlanish tendensiyalari.....	71
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Aholiga bank xizmatlarini ko'rsatish tizimini takomillashtirish	81
Uskanov Eldor	
Investitsiya loyihalarini islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirish yo'llari	86
Haydarov O'ral Axmadovich	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda esg omillar asosida investitsiya kiritishning o'rni va ahamiyati	93
Nosirov Egamqul Ismailovich	
"Enesses" MChJ da marketing muhitini tahlil qilish va takomillashtirish.....	100
Musyeva Shoirazimovna	
Использование информационных и коммуникационных технологий в совместных образовательных программах: проблемы и решения.....	107
Ташева Севара Равшановна	
Iqtisodiy globallashtirishning nazariy asoslari.....	111
Abduraxmonov Farhod Abdufarmonovich	
Sanoat korxonalari samaradorligini oshirishning nazariy-amaliy asoslari.....	117
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Fiskal siyosat va soliq to'lovchilar faoliyatini tartibga solishning nazariy masalalari	122
Isroilov Bohodir Ibragimovich, To'rayev Alijon Akmal o'g'li	
Bank daromadlarini oshirishda masofaviy bank xizmatlarini tutgan o'rni.....	128
Xudoyorov O. O.	
Elektron savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish	132
Po'latov Xudoyberdi O'ktamovich	
Ekonometrik modelashtirish asosida mavsumiylikning turistik mahsulotlar ishlab chiqarishga ta'sirini kamaytirish usullari.....	135
Xamzayeva Dilfuza Samarovna	
Yuridik shaxslar soliq yukining shakllanish omillari va uni optimallashtirish muammolari	141
Abduturopov Jasurbek Nozimjonovich	
Tadbirkorlik risklari tavsifi va tasniflashning nazariy masalalari	148
Bektemirov Abdumalikovich	
Urban farming.....	151
Ahmedova Ziyodahon Saydulloxon qizi, Askarov Hasanboy Holdorovich	
A Foreign Experience of Forming Small Business and Private Entrepreneurship Infrastructures (An Example of Usa).....	153
Kosimov Sardor Dilmurodovich, Akbarov Abdulkhamid Akmal ugli	

Principal Protected Notes on the credit rating of National Bank of Uzbekistan	159
Abdugʻaniyev Abdulaziz Alisher oʻgʻli	
Features and Challenges of Digital Transformations in the Service Sector	164
Kurbanova Maftuna Lazizovna	
Kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga taʼsir etuvchi omillar.....	170
Kurbonov Jasurbek Pozilovich	
Jamoat transport tizimini raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishning dolzarbligi.....	173
Kushakova Maʼmura Narimanovna	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	176
Nosirov Javlonbek Jamoliddin oʻgʻli, Raxmatov Ziyodullo Nosirovich	
Financing clean energy projects in different ways	179
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
Oʻzbekistonning mehnat migratsiyasidagi hamkorligi haqida baʼzi mulohazalar (Qozogʻiston va Rossiya misolida)	187
Azamatova Gulmira Bayirbekovna	
Assessment of management effectiveness in ensuring economic and financial stability	191
Akramova Aziza Abduvohidovna	
Международное сотрудничество Республики Узбекистан в сфере образования	196
Жамалова Гулнора Гуломовна, Айматова Фарида Хуразовна	
Oʻzbekistoning ekologik muammolariNI bartaraf etish va yashil iqtisodiyotga oʻtish yoʻnalishlari.....	202
Aliyev Azim Tolip oʻgʻli	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	205
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли	
Qashqadaryo viloyatida tabiiy resurslardan foydalanish istiqbollari	211
Xoʻjanova Gulshoda Otamurodovna	
Raqamli marketing strategiyalarining raqamli iqtisodiyotda isteʼmolchilar xulq-atvoriga taʼsirini tahlil qilish.....	214
Raxmatova Sitara Shuxratjon qizi	
Oʻzbekiston Respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini takomillashtirish.....	221
Xudayberganova Zarofat Zaxidovna	
Oʻzbekistonda kichik va oʻrta biznesni rivojlantirishda ichki va tashqi muhit.....	227
Saypullayev Ilhomjon Abduraxmonovich	
Buxgalteriya axborotining sifat tavsiflari	233
Raxmatova Shaxnoza Shukurovna	
Роль и значение логистики в развитии коммерческой деятельности торговых предприятий	240
Маматкулова Шоира Джалоловна	
Uzum yetishtirishning tashkiliy-huquqiy munosabatlari va sohani rivojlantirish imkoniyatlari.....	245
Boltayev N. N.	
Tashqi savdo jarayonlarini tashkil qilishning nazariy uslubiy asoslari.....	249
Qurbonov A. U.	
Korxonalarda pul mablagʻlari auditini takomillashtirish yoʻllari.....	254
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oʻziga xos xususiyatlari.....	259
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
Агротуризм как источник дополнительного дохода для фермеров в самаркандской области.....	263
Анваров Нодир Аллаёрович, Назарова Раъно Рустамовна	
Tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari	272
Absamatov Askar Ergashovich	
Kichik biznes subyektlari faoliyatida mikromoliyaviy xizmatlar koʻrsatishning zamonaviy holati.....	277
Yusupov Abbosxon Aliyevich	
The Experience of The Japanese State in Increasing Investment Activity in Uzbekistan.....	285
Satoshi Sugahara, Ochilov Bobur	
Paxta-toʻqimachilik klasterlarida sotish baholarining tahlili.....	292
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna	
Tadbirkorlik subyektlari eksportida raqamli platformalardan foydalanish strategiyalari.....	297
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
Tijorat banklarida xalqaro iqtisodiy sanksiyalar va eksportga taqiqlar bilan bogʻliq risklarni baholash va kamaytirish matritsasining metodologiyasi	304
Keldiyorov Shohruh Ilyos oʻgʻli	

Sotish jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari asosida takomillashtirish.....	308
Eshmuradov Ulug'bek Tashmurotovich	
Tijorat banklari faoliyatida transformatsiyalanish jarayonlarining asosiy yo'nalishlari.....	313
Bekmurodov Abbos Amiriddinovich	
Agroklastarlarda moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	318
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Toshpulatov Jalil Baxodirovich	
Tijorat banklarida investitsiya siyosatini amalga oshirishning muhim jihatlari.....	324
Abiyev Davron Ilxomovich	
Проблемы и решения при оптимизации финансового моделирования деятельности предприятия	331
Юлдошева Гулноза Абдинабиевна	
Hududiy iqtisodiy xavfsizlik va uning asosiy xususiyatlari.....	336
Raximov E. N.	
Boshqarish sifatining iqtisodiy mohiyati va uni rivojlantirish masalalari	343
Shoyev Davronbek Axmadjonovich, Ahmadjonova Gulsanam	
Важность данных о движении затрат для повышения эффективности управления предприятием.....	346
Расулова Ш. X.	
Korxonalar daromadlariga ta'sir qiluvchi risklarning tahlili	351
Sa'dullayev Oybek Turdiali o'g'li	
Xalqaro standartlar asosida daromadlar hisobini tashkil etish.....	364
Abdusaidov Sanjar Jaloliddin o'g'li	
Выработка страховой системы защиты владельцев депозита.....	368
Узакова Камола Бехзодовна	
Обзор законодательных и регуляторных положений по введению и регулированию Исламской банковской деятельности в юрисдикции Республики Казахстан	372
Ёркулов Умиджон	
Перспективы развития производства и экспорта плодоовощной продукции в Узбекистане	378
Узганбаева Дилноза Тохтасиновна	
Перспективы развития государственного управления высшим образованием в условиях функционирования рынка	382
Умаров Диёр Равшанович	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari	388
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
Qishloq joylarda xizmat ko'rsatish sohasi orqali aholini ish bilan bandligini ta'minlash istiqbollari.....	393
Taylakova Dilafro'z Baymamatovna	
Увеличение привлекательности инвестиций в туристической отрасли через стратегическое финансирование	399
Хусниддинов Нуриддин	
Agrobiznesni innovatsion rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishning metodologik asoslari.....	402
To'ychiyev Abduraxmon G'ofurovich	
Virtual bank – kelib chiqishi va moliyaviy xizmatlar kelajagi.....	406
Nabiyeva Feruza Odilovna	
Проблемы и перспективы развития депозитных операций коммерческих банков Республики Узбекистан	411
Холмирзаев Эльбек Бахтиерович	
Smart-shartnomalar – raqamli marketingning zamonaviy texnologiyalaridan biri sifatida	415
Yahyojonov N. B.	
Banklarda depozit operatsiyalarini hisobini yuritish tartibi.....	420
Mirzayeva Xilola Jaloliddin qizi	
Kichik biznes korxonalariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy samaradorligi	424
Mamanazarova N. J., Jamilova N. X.	
Проблемы привлечения финансирования за счет корпоративных облигаций	429
Рахмедова Мадинахон Нусрат кизи	
Формирование финансовой стратегии местных бюджетов	433
Примова Н. И.	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini soliqqa tortishning dolzarb muammolari va ularning yechimlari	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
O'zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.....	445
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Experience of Islamic financial organizations in CIS countries and opportunities to use it effectively in Uzbekistan	450
Sattarova Dilfuza Dilshodbekovna	

Qashqadaryo viloyati hududlarining vertikal o'sish holati va xususiyatlari	456
Erkayeva Gulbaxor Panjiyevna, Raximova Madina Shuxrat qizi	
Innovatsion o'sishga inson kapitali ta'sirining zamonaviy yondashuvlari.....	462
Ostanov Egamberdi, Ostanova Mashxura Egamberdiyevna	
Kapital bozorida institutsional investorlar sifatida sug'urta kompaniyalari ishtiroki	466
Omonov Sardor O'lmasovich	
Tadbirkorlik subyektlarining raqamli transformatsiyasining asosiy va muhim jihatlari.....	472
Nutfulloyev Tolib G'olib o'g'li	
Korxonalarda korporativ madaniyatni rivojlantirish asoslari.....	478
Sadikova Muslima Alisher qizi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga muvofiq moliyaviy hisobotlarni tuzish usullari.....	483
Sabirova Zaynab Qadambayevna	
Фондовые рынки и финансовая грамотность: путь к финансовому осознанию	488
Режаббаев Сарвар Умархонович	
Turistik korxonalarda yashil innovatsion mahsulotlar orqali samaradorlikni oshirish.....	491
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Milliy kapital bozorida korporativ qimmatli qog'ozlar amaliyoti tahlili.....	497
Otaxonova Shohyora	
Aholining turmush farovonligini yashlashning ijtimoiy-iqtisodiy masalalari	502
Qobilova Shaxnoza	
Surxondaryo viloyatida sug'oriladigan yerlardan foydalanish holatining statistik tahlili	505
Sharifi Abdul Fatah	
Economic and Social Significance of Personnel Management in Manufacturing Enterprises: A Dual Dimension Analysis.....	512
Sarimsakov Baxtiyor Rahmonjanovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozorining rivojlantirish istiqbollari	518
Usmanov Zayniddin Berdirasulovich	
Qurilish tashkilotlarida xodimlarning innovatsion faolligini oshirish yo'llari	523
Usmanov Ixom Achilovich	
Investitsiya jozibadorligini baholashning o'ziga xos jihatlari va metodlari.....	527
Uroqboyeva Farzuna Axmadjonovna	
Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida sanoat 4.0 ning roli: tahlil va natijalar	532
Xujaxonova Sitara Baxtiyor qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida qishloq joylarda davlat xususiy sherikchilik asosida raqamli xizmatlarni takomillashtirish.....	537
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
Kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning mintaqaviy muammolari (Xorazm viloyati misolida)	542
Vaisov Dilshod Ibodullayevich	
"Sam Antep Gilam" mchjda marketingni boshqarishni takomillashtirish yo'llari	549
Usmonova D. I.	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	555
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Factors for the Development of The Industrial Sector of the Economy	559
Zakhidov Nodir Umidjanovich	
Mintaqa tumanlararo xo'jalik yurituvchi subyektlar qo'shma biznesini konvergent modeli	563
Yusupov Fayzulla Yakubovich	
Aholini biznesga jalb qilishda tijorat banklarining roli.....	567
Yaxshimuratova Xasiyat Xudaybergenovna	
Mahalliy gastronomik turizmni rivojlantirishda nazariy asoslar.....	571
Sultonov B. A.	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	575
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich	
Проблемы привлечения иностранных инвестиций в инновационном развитии экономики Узбекистана.....	580
Хамракулова О. Д., Халмурзаев М., Аликулов С. А.	
Тенденции развития жилищного строительства.....	585
Алиева Зилола Маматвалиевна	
Учет и анализ производственных затрат на предприятиях	589
Аделя Азаматовна Нематова, Ибрагимов Мансур Мардонович	

Meva-sabzavotchilik klasterlarini rivojlantirishda xorij tajribasi.....	592
Botirov Erkinjon Xayitovich	
Zamonaviy xizmat ko'rsatish bozori: xalqaro tendensiyalar va uy-joy fondi muammolari sarhisobi.....	598
Sanakulova Barnogul Rizakulovna, Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
Роль рынка капитала в обеспечении макроэкономической стабильности Республики Узбекистан	605
Дадаханова Саида Махаммаджон кизи	
Iqtisodiyotning xususiy sektorida inson resurslarilarni moddiy rag'batlantirishni takomillashtirishda xorij tajribasi.....	608
Baxtiyorova Umida Ulug'bek qizi	
Korxonalarning investitsiya faolligini ta'minlashda soliqlarning rag'batlantiruvchi rolini oshirish xususiyatlari.....	613
Ilyasova Barno Axmadovna	
Dunyo davlatlari iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish tendensiyalari.....	618
Imomaliyeva Mohizoda, Raxmatullayev Lazizbek Nematullo o'g'li	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	623
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Sanoat korxonalarida iqtisodiy resurslar mohiyatini tavsiflovchi tushunchalar	628
Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna	
Mikromoliyalash tashkilotlari faoliyatining operatsiyalar tahlili.....	633
Kamalov Shuxrat Kamalovich	
Temiryo'l transporti sanoat kompleksi korxonalarida ijtimoiy va mehnat munosabatlarini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslari.....	637
Kadirova Sharofat Amonovna	
Qishloq xo'jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari	645
Yuldashev Sherali Xayitovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Анализ экологических факторов и их влияние на финансовую безопасность страны.....	650
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Superior directions, modern trends and prospects for the development of the financial market.....	655
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna, Raximova Umida Rabbimovna	
Kichik biznesning eksport salohiyatini oshirishda jahon tajribasi	659
Kambarova Sh. M.	
Theory and practice of evaluation of capital assets in Uzbekistan.....	665
Usmonov Bunyod	
Xizmat ko'rsatish sohasini asosiy tarmoqlariga yo'naltirilgan global investitsiyalar holati va prognozini tahlili	668
Muxammadiyev Kamoliddin G'ulomiddinovich	
Методологические основы банковского кредитования и классификация факторов, влияющих на особенности получения кредитов	672
Каримова Азиза Махмадризовна	
Sanoat salohiyati va omillar unumdorligini iqtisodiy-statistik baholash usullari.....	676
Kasimov Azamat Abdulkarimovich	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе.....	682
Кодиров Бобур	
Davlat-xususiy sherikligi asosida iqtisodiyot tarmoqlarining investitsion salohiyatini oshirishning o'rta muddatga mo'ljallangan istibollari (O'zbekiston temiryo'llari AJ misolida)	689
Qodirov Jasurbek Sharofitdinovich	
Banklarda mummoli kreditlar bilan ishlash: samarali strategiya va yondashuvlar	696
Mirsaliyev Erkin Ergashevich	
Agrosanoat ishlab chiqarishining raqobatbardoshligini oshirish va uning innovatsion rivojlanish bilan o'zaro bog'liqligi	700
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich, Muxtorova Oydin Sayfiddin qizi	
Hududlar iqtisodiyotini oshirishda investitsiyalarning roli	707
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
Xizmat ko'rsatuvchi korxonalarning iqtisodiy salohiyatini shakllantirish mexanizmlari	712
Erdonov Muhammadamin Erdon o'gli, Ibragimov Shoxrux Baxtiyorovich, Ataqulov Jahongir Valijon ug'li	
Sug'urtada andarrayting xizmatini (ARDL) modeli tahlili asosida takomillashtirish	717
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloyevich	
Роли банков в повышении привлекательности инвестиционной среды в Узбекистане.....	727
Насиров Дилшод Фарходович	

Пути улучшения инвестиционного климата в Республике Узбекистан	731
Нозимов Элдор Анварович, Санатиллоев Ферузшоҳ Бахтиёр угли	
Iqtisodiyot, atrof-muhit, jamiyat va madaniyat o'rtasidagi muvozanatga – obodonlashtirish xizmatlarining ta'siri.....	737
Norkulova Dilfuza Zoxidovna, Xayitov Jamshid Xolvoyevich	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	741
Нуриллаев Раҳмат Ярашевич, Нуриллаев Шердил Жамолиддин угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda tovar-moddiy zaxiralar manbalari va ularni shakllantirish amaliyoti	747
Nurmanov Ulugbek Anorbayevich	
Yer rentasi mulkchilik munosabatlari rivojlanishning zaruriy sharti sifatida.....	752
Abdunazarov O.	
Формирование и развитие цифровой экономики (на примере российской федерации и Республики Узбекистан)	756
Ким П. В.	
Tijorat banklari korporativ boshqaruvida bank xizmatlari samaradorligini	760
Kudratov Sunnatulla Ropijanovich	
Tijorat banklari depozit siyosatining banklar resurs salohiyatini oshirishdagi roli	764
Jo'rayev Isroil Ibrohimovich	
Ways of Development of Electronic Commerce in Uzbekistan	770
Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li	
Hydro Energy as the Important Factor of the "Green Economy"	775
Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li	
Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish	781
Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li, Azamatova Nozima Jaxongirovna	
Mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida).....	784
Halimova Dilora Olimboyevna	
Davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha daromadlilik egri chizig'ini aniqlashning fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirishdagi ahamiyati	787
Hakimov Hakimjon	
Intellectual mulkni boshqarish jarayonlari o'rganishning nazariy muammolari.....	793
Tirkashyev Farhod Mahmudovich	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	796
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova	
Роль Среднеазиатских коллекций в развитии музеев России	801
Абдуллаева Нигора Санжаровна	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	804
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida talabalar bilimni yuksaltirish jarayoni: muammolar va yechimlar	808
Hakimov Nazar Hakimovich, Vaxobova Marg'uba Abduxamidovna	
Yashil iqtisodiyot: mazmun mohiyati, nazariya va amaliyot	812
Yuldashev Mutallib Ibroximovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozori tahlili	819
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
"HAVAS COMFORT MEDEL" MChJda marketing xizmatini tashkillashtirish va uning samaradorligini oshirish yo'llari	823
Musyeva Shoirazimovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini soliqlar vositasida rag'batlantirishning klassik nazariyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	831
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Yoshlarning ish bilan bandligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari.....	837
Mamaraximov Bekzod Erkinovich	
Chakana bank xizmatlarini rivojlantirish hududlar barqaror rivojlanishining omili sifatida	841
Niyozov Zuxur Davronovich	
Raqamli texnologiyalar asosida oziq-ovqat ta'minoti zanjirini rivojlantirish omillari	845
Yusupov Muxiddin Soatovich	
O'zbekistonda korporativ kreditlash amaliyotini rivojlantirish orqali investitsiya jalb qilish imkoniyatlari.....	855
Asatullayev Alisher	
Davlat budjeti jarayonini takomillashtirish masalalari	860
Ataxanov Bekpo'lat Abdullayevich	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	866
Дурманов Акмал Шаймарданович	

Yuridik shaxslar mol-mulkini soliqqa tortishni rivojlantirish yo'llari	872
Gadayev Jaxongir Muhammadi o'g'li	
Some Principle Issues in the Effective use of Budget Funds in Universities	876
Khairiddinov Sh. B.	
Directions of Using Negotiations in Keeping Peace and Ensuring Stability in Society	879
Kholdarova Fariza Tukhtabaevna	
Elektrotexnika sanoati korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanish.....	883
Mamayusupova Mashxura Sodiqovna	
Elektron tijoratning zamonaviy iqtisodiyotga ta'sirini o'rganish va uni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash	887
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
Foreign Direct Investment and Electricity Consumption During Uzbekistan's Green Transition	896
Nurbek Khalimjonov	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini qarz kapitali orqali moliyalashtirishni takomillashtirish	902
Obломуродов Нарзулло Наймович, Шавкатов Наврузбек Шавкатович	
Mol-mulk solig'ining soliqqa tortish tartibini takomillashtirish	910
Poyonov Bobur Bekmurod o'g'li	
Konfutsiychilik axloqiy negizlarida olamiy tartibot.....	916
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
"Yashil iqtisodiyot"ni joriy etish istiqbollari	923
Saloxov Sirojiddin Sadriddin o'g'li	
Investitsiyaning iqtisodiy mohiyati va O'zbekiston iqtisodiyotida tutgan o'rni.....	928
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
O'zbekiston qishloq hududlarida maishiy xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish.....	933
Sharifov Shuhrat Saidahmadovich	
Exploring Big Data Applications for Knowledge Management in Higher Education Administration.....	936
Shakhzod Saydullaev	
O'zbekiston sug'urta bozorida qayta sug'urta faoliyatini rivojlantirish istiqbollari.....	944
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Ekologik turizmning turlari va uni tashkil etishda tabiiy resurslarning ahamiyati.....	950
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li	
Mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion jozibadorlikni oshirish istiqbollari	954
To'laganova Ruhshona Farrux qizi	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida maktabgacha ta'lim xizmatlarini holati	959
Umurzakova Dilnoza Egamberdiyevna	
Issues of Improving Production Cooperation in the Industry Network of Our Country	964
Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li	
Foydaning soliq obyektini sifatida shakllantirish zaruriyati.....	971
Yo'ldasheva Mohiraxon Ochestva	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	975
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati.....	980
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
"Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimining aholini ijtimoiy himoya qilishdagi o'rni.....	984
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'nalishlari.....	991
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich	
Анализ влияния цифровой экономики на эффективность налоговых органов	996
Бобомуротова Манзура Панжи кизи	
Tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali kambag'allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirishning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati.....	1000
Irmatova Lola	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	1005
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	1010
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Yashil iqtisodiyotga o'tish ekologik barqarorlikning muhim omilidir	1014
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich	
Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish asoslari va tamoyillarini takomillashtirish.....	1017
Pardayeva Shahnoza Abidinabiyevna	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1022
Пулатова Сурайё Юлдашевна	

Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida oilaviy korxonalarining xizmatlar ko'rsatish sohasidagi o'rni va funksiyalari.....	1026
Tog'ayeva Dilnoza Azamatovna	
Совершенствование методологии исследования демографических процессов.....	1031
Тула Нодирбек Баходир угли	
Инновационные технологии в сфере страхования.....	1037
Хайдарова Нигинахон Шухрат кизи	
Iqtisodiyotni innovatsion isloh qilish sharoitida yer hisobini yuritishning ahamiyati.....	1042
Hojiyev Qo'chqor Mamadiyorovich	
Qattiq maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanishni takomillashtirish.....	1047
Sherqulov Nodir Erkin o'g'li	
Мировой опыт использования денежных и натуральных трансфертов в социальном обеспечении.....	1052
Гулноза Тохировна Самиева	
Davlat xaridlarini amalga oshirish orqali raqobatni rivojlantirish yo'llari.....	1057
Majidov Nizomjon	
Raqamli iqtisodiyot davrida kontent marketingdan foydalanish va uning bosqichlari.....	1064
Tohirjonov Ahmadjon Tohirjon o'g'li, Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna	
Aksiyadorlik jamiyatlari kapitalini shakllantirish manbalari va usullarini takomillashtirish.....	1070
Norqulov Mirsaid Tulqin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasida investitsion jozibadorlikni oshirish zaruriyati.....	1075
Badalov Jamshid Jamolovich	
Foyda solig'i tushumi va uning O'zbekiston soliq-budjet tizimidagi ahamiyati.....	1080
Shirinov Sabir Erkinovich	
O'zbekistonda davlat korxonalari aksiyalarini moliya bozorlarida sotishni jadallashtirish yo'nalishlari.....	1084
Anvar Eshmatov	
Baliqchilik xo'jaliklarida xodimlar bilan hisob-kitoblar hisobining tashkiliy va uslubiy jihatlarini.....	1088
Ametova Nasiba Danilovna	
Tijorat banklari tomonidan eksportyor korxonalarining kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	1092
Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna	
Digital Transformation of Tax Systems.....	1096
Boburjon Turanboyev Qodirjon o'g'li, Musabekov Sherali Nazarali o'g'li	
Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish yo'nalishlari.....	1101
Raxmonova Aziza Tolibovna	
Transitioning to a Green Economy and Implementing Sustainable Technological Changes in Uzbekistan.....	1106
Umarov Elshod G'ulom o'g'li	
Texnik yo'nalishdagi oliy ta'lim muassasalari daromadlari tarkibi va ularning o'ziga xos jihatlari.....	1112
Yuldashov Elmurod Abdujalil o'g'li	
Совершенствование системы профессионального управления жилищно-коммунальным хозяйством Узбекистана.....	1116
Икромовна Ханифа Одилловна	
Sanoat korxonalarini kreditlash amaliyotining zamonaviy holati.....	1121
Kamalova Jamila	
O'zbekistonda davlat ishtirokidagi korxonalarining huquqiy maqomi va ularni isloh qilishning istiqbollari.....	1125
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'lari va ulardan foydalanish to'g'risidagi bajarilishlarga oid hisobotni tuzish va taqdim etish tartibi.....	1131
Ne'matov Oybek Ismatullayevich	
Предприятие автомобильной промышленности как объект реализации концепции устойчивого развития.....	1136
Туйчиев Комилжон Лазизович	
Tijorat banklari aktivlari diversifikatsiyasining nazariy ahamiyati.....	1143
O'ktamova Nozima Narzulla qizi	
Tijorat banklarida yangi masofaviy bank xizmat turlarini rivojlantirish.....	1146
Umarov Abdulquddus Abdilxatovich	
Некоторые вопросы эконометрической оценки CES – функций и их практическое применение в экономических задачах.....	1151
Шадиева Гулнора Мардиевна, Усманов Фарзод Шохрухович	
Использование искусственного интеллекта в спортивной индустрии.....	1158
Усманова Дилфузахон Иброхимовна	
The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities.....	1163
Po'latov Sherzodbek Oybek o'g'li, Farmonov Ilhomjon Iqboljon o'g'li	

Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishni takomillashtirish (Andijon viloyati misolida)	1168
Xolmatov Sanjarbek Xojimatovich	
O'zbekiston temir yo'l transport tizimi rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari	1174
Qilichev Umid Ibadullayevich	
Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi sharoitida raqamli banklar resurslarini oshirish choralari	1181
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari	1185
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
O'zbekistonda Islom banklari faoliyatini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	1191
Vasiyev Alisher Samiyevich, Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Islom iqtisodiyotining mohiyati	1197
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Budjet mablag'larini taqsimlanishi va maqsadli sarflanishida inson kapitalidan foydalanish va jamoatchilik nazoratining samaradorligi	1201
G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li	
Maxsus iqtisodiy zonalar investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishda tarif va notarif mexanizmlaridan foydalanish imkoniyatlari	1207
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li	
Перспективное развитие промышленной кооперации между странами	1212
Назарова Раъно Рустамовна, Жартай Жанибек Маратулы	
Soliqlar yig'iluvchanligini oshirishga ta'sir etuvchi omillar	1218
Berdiyeva Uguloy Abduraxmanovna	
Ta'lim sifatini ta'minlash oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning asosiy omili	1222
Nematov Inatillo Ubaydullayevich	
Aholiga ko'rsatiladigan bank xizmatlarini takomillashtirish	1228
Umurzakova Adiba Ochilovna	
Tijorat banklari resurslari shakllanishining manbalari va yo'llari	1232
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1238
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике	1242
Рафиева Зарина Хусановна	
Development of the Country's Economy Through the Development of the Stock Market in Developing Countries	1246
Akhmedov Doniyorbek	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotini rivojlanishi va uning asosiy yo'nalishlari	1250
Azizova Manzura Ibragimovna	
The theoretical importance of product cost reduction in industrial production	1254
Dilfuza Baxramovna Safarova	
Fond bozorlarining tashkil etilishi va rivojlanish tendensiyalari	1261
Shamsiyev O'ktam Sayfitdinovich	
Mamlakatda davlat tibbiyot muassasalarining tutgan o'rni va ularni rivojlantirish yo'nalishlari	1266
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
Obligatsiyalar bozorida banklarning ishtiroki va ahamiyati	1272
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li	
Milliy iqtisodiyotimizda investitsiya portfelini shakllantirishning nazariy asoslari	1277
Ibragimov Gafurjan Axmetovich	
Kompaniyalarning tashqi savdo faoliyatini moliyalashtirishning nazariy asoslari va xorij tajribasi	1282
Ibragimov Mansur Axmedovich	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida)	1286
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich	
Ключевые факторы успеха в мотивации и управлении проектными командами	1294
Мансурова Севара Мансуровна	
Mehmonxona biznesida CRM tizim xizmatlarini loyihalash	1297
Ishanxodjayeva Dilfuza Erkinovna	

YASHIL IQTISODIYOT: MAZMUN MOHIYATI, NAZARIYA VA AMALIYOT

Yuldashev Mutallib Ibroximovich

Iqtisod fanlari doktori, Fan va texnologiyalar universitetining (University of science and technologies) Iqtisodiyot kafedrası professori

Annotatsiya: Maqolada yashil iqtisodiyot tushunchasi ta'rifi, uning mazmun mohiyati ochib berilgan. Yashil iqtisodiyotni tabiat va insonlar faoliyatining bir-birlari bilan uyg'unligiga erishgan holda tashkil etib jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun harakat qilish lozimligini yoritib, berilgan.

Kalit so'zlar: Yashil iqtisodiyot, Yashil o'sish, Tabiiy muhit, Ekologiya, Atrof muhit, Mintaqa, Submintaqa, Past uglerodli resurslar, Yashil investitsiyalar, Xavo atmosferasi, Biologik xilma-xillik, Ekotizim xizmatlari, Tabiat qadriyati, Kam uglerodli turmush tarzi, Ekologik toza texnika va texnologiyalar, Ekologik xavf va ekologik tanqislik, Qayta tiklanadigan energiya, Yashil binolar, Suvni boshqarish, Chiqindilarni boshqarish, Yerni boshqarish.

Abstract: The definition of the concept of green economy, its essence is revealed in the article. It was determined that it is necessary to establish a green economy in order to ensure the sustainable development of society by achieving harmony between nature and human activity.

Key words: Green economy, Green growth, Natural environment, Ecology, Environment, Region, Subregion, Low carbon resources, Green investment, Air atmosphere, Biodiversity, Ecosystem services, Nature value, Low carbon lifestyle, Green technology and technologies, Environmental risk and environmental scarcity, Renewable energy, Green buildings, Water management, Waste management, Land management.

Аннотация: В статье дано определение понятия "зеленая экономика", раскрыта её сущность и содержание. Исследованы вопросы устойчивого развития общества в условиях перехода к зеленой экономике и некоторые аспекты достижения гармонии между природой и деятельностью человека.

Ключевые слова: Зеленая экономика, Зеленый рост, Природная среда, Экология, Окружающая среда, Регион, Субрегион, Низкоуглеродные ресурсы, Зеленые инвестиции, Атмосфера, Биоразнообразие, Экосистемные услуги, Природная ценность, Низкоуглеродный образ жизни, Зеленые технологии. Экологический риск и Дефицит окружающей среды, Возобновляемая энергия, Зеленые здания, Управление водными ресурсами, Управление отходами, Управление земельными ресурсами.

KIRISH

Yashil iqtisodiyot atamasi 1989-yilda Buyuk Britaniyalik atrof-muhit iqtisodchilari tomonidan fanga kiritilgan bo'lib, ba'zida Yashil O'sish (Green Growth) atamasi bilan ham birga ishlatiladi. Yashil iqtisodiyot – bu insoniyat va tabiat o'rtasidagi o'zaro ta'sirni uyg'unlikda bo'lishini qo'llab-quvvatlaydigan va bir vaqtning o'zida har ikkala ehtiyojni birday qondirishga harakat qilish kerakligini o'rgatadigan iqtisodiyotning uslubiyotidir. Ya'ni oddiy qilib aytadigan bo'lsak faqat o'z manfaatimizni, foydamizni, rohatimizni o'ylab hozir biz uchun kerak bo'lgan tabiatdagi mavjud barcha ne'matlarni isrof qilib, masalan daraxtlarni kesavermasligimiz, yerlarni, suvlarni ifloslantirmasdan foydalanishni zarurligini o'rgatadigan fandir. Yashil iqtisodiyot, iqtisodiyot fanlarining bir yo'nalishidir.

Yashil iqtisodiyot nima?

Yashil iqtisodiyot tabiiy muhitning tarkibiy qismi bo'lib, uning bir muhim jabhasi hisoblanadi. Yashil iqtisodiyot tushunchasi iqtisodiy fanlar va falsafaning ko'plab boshqa sohalaridagi g'oyalarni ham o'z ichiga oladigan tabiat va jamiyat bilan bog'liq ekologik iqtisodiyot, atrof-muhit iqtisodiyoti, resurslarga asoslangan iqtisodiyot, aholining rivojlanishi qonuniyatlari, demografik holat, feminizm iqtisodiyoti kabi yashil tabiatni sof saqlab qolish siyosati bilan bog'liq iqtisodiyotdir.

Yashil iqtisodiyot jamiyat tomonidan shu vaqtga qadar foydalanib kelinayotgan iqtisodiy tizimdan birmuncha farqlanib ma'lum o'ziga hos unsurlarga ega bo'lgan iqtisodiy tizimdir. Uning asosiy maqsadi sayyoramizning tabiiy holatini, ekologiyasini nafaqat qanday bo'lsa shundayligicha saqlab qolish, balki unga keltirilgan zararlar

o'rnini tiklash, uni yanada boyitish, yanada yashillashtirilgan holda kelajak avlodga qoldirish bilan birga iqtisodiyotning barcha sohalarini barqaror rivojlantirishni ta'minlash orqali aholining tez sur'atlar bilan o'sib borayotgan ehtiyojlarini toboro to'laroq qondirishga erishishga qaratilgan faoliyat shaklidir.

Demak, yashil iqtisodiyot deganda, bizning fikrimizcha inson hamda yer yuzidagi barcha tirik mavjudotlar hayoti va sog'lig'i uchun zarur bo'lgan tabiat resurslarini, atrof-muhit va ekologiyani bir butun yaxlit holda nafaqat saqlab qolish, balki uni yanada yashillashtirib, boyitib, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarini rivojlantirish, takomillashtirishni amalga oshirishga asoslangan iqtisodiy munosabatlarni yangicha yo'nalishda tizimli tashkil etish tushiniladi.

Buning uchun quyidagi bir qator chora tadbirlarni amalga oshirish lozim bo'ladi:

1. Aholining talab va ehtiyojlarini uzluksiz ravishda toboro to'laroq qondirib borishni ta'minlash orqali, ularning farovonligi, yashash darajasi va sifatini oshirish uchun moddiy ne'matlarni ishlab chiqarishni, xizmatlar ko'rsatishni barqaror ravishda tabiat, ekologiya va atrof-muhitga zarar yetkazmasdan ko'paytirib borish.
2. Moddiy ne'matlar ishlab chiqarish va iqtisodiyotni rivojlantirish uchun energiya resurslari kerak bo'ladi, ularni qayta tiklanadigan energiya manbalari hisobidan ko'paytirish, jamoat transportini ham elektr quvvati bilan yuradiganlariga almashtirish, energiyani tejaydigan bino inshootlarni barpo qilish kabi yo'nalishlarda ishlarni olib borish.
3. Atrof muhitga zararli gazlarni chiqarmaydigan, tabiatni, atrof-muhitni asraydigan, ekologik toza texnika va texnologiyalarni yaratish orqali ekologik toza mahsulotlarni yetishtirishga erishish.
4. Tabiat resurslarining cheklanganligi sharoitida inson ehtiyojlari cheksizligini inobatga olib, ularning muvofiqligini ta'minlash maqsadida ne'matlarni ishlab chiqarishni kengaytirishni tabiiy resurslardan samarali tejab tergap foydalanish yo'li bilan ularni kamayib ketishiga yo'l qo'ymasdan o'rnini tiklab borishni ta'minlagan holda amalga oshirish choralari ko'rish.
5. Aholining doimiy, o'sib borayotgan ehtiyojlarini qondirish uchun qancha ishlab chiqarish, qanday ishlab chiqarish, kimga mo'ljallab ishlab chiqarish masalasiga atrof-muhitni asragan holda chiqindilarsiz ishlash texnologiyalaridan foydalanishga asosiy ahamiyat berish kabilardir.

Yashil iqtisodiyotda tabiat va insonlar iqtisodiy faoliyatining bir-birlari bilan uyg'unligiga erishgan holda tashkil etib jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun harakat qilish lozim bo'ladi. Biror narsani qilaman deb, ikkinchi narsa yo'qotilmaydi. Masalan, uy quraman, deb daraxtlar ayovsiz kesib tashlanmaydi, texnologiyalarni ko'paytirish havo atmosferasini zaharli gazlar bilan to'ldirish evaziga amalga oshirilmaydi va faqat shu yo'l bilangina barqaror taraqqiyotga erishishni taqozo qiladi bu hozirgi kunda global masalalardan biriga aylangan.

Yashil iqtisodiyot past uglerodli, resurslardan tejankor va ijtimoiy maqsad va mafaatlarga mos keladigan iqtisodiyot sifatida tavsiflanadi. Yashil iqtisodiyotda ish bilan bandlik va daromadning o'sishi uglerod chiqindilari va ifloslanishini kamaytirish, energiya va resurslar samaradorligini oshirish, shuningdek, biologik xilma-xillik va ekotizim xizmatlarining yo'qolishining oldini olish imkonini beruvchi iqtisodiy faoliyat, infratuzilma va aktivlarga davlat va xususiy investitsiyalarni jalb qilish orqali amalga oshiriladi.

Ushbu yashil investitsiyalar maqsadli davlat xarajatlari, siyosat islohotlari, soliqqa tortish va tartibga solishdagi o'zgarishlar orqali faollashtirilishi hamda qo'llab-quvvatlanishini talab qiladi. Shu sababli so'ngi yillarda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Atrof-muhit, tabiiy kapitalni muhim iqtisodiy aktiv va ijtimoiy manfaatlar manbai sifatida tushunadigan rivojlanish yo'lini keng targ'ib qilmoqda. Bu borada BMT ayniqsa, hayoti butunlay tabiiy resurslarga bog'liq bo'lib qolgan kambag'al davlatlar fuqarolari uchun alohida yondoshuv kerakligini ta'kidlamoqda. Yashil iqtisodiyot mohiyatiga ko'ra barqaror rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi, ayniqsa, Osiyo va Tinch okeani mintaqasida iqtisodiyot, investitsiyalar, kapital va infratuzilma, ish bilan bandlik va ishchilarni malakalarini oshirish yoki boshqa kasblarga o'rgatish hamda ijobiy ijtimoiy va ekologik natijalarga yangi imkoniyatlar yaratadi.

Yashil iqtisodiyot mamlakatlarni barqaror rivojlanishi, iste'mol va ishlab chiqarish hamda resurslar samaradorligini oshirishga katta imkoniyatlar yaratadi. Yashil iqtisodiyot barqaror iste'mol va ishlab chiqarish jarayonlari va umuman mahsulotlarning butun hayotiy sikli davomida resurslarni iste'mol qilish, chiqindilarni kamaytirish amaliyotlarini takomillashtirishga qaratilgan tadbirlarga muhim e'tibor berishni talab qiladi. Yashil iqtisodiyot jamiyatga qo'shimcha qiymat yaratish uchun resurslardan foydalanish usullarini yangilash orqali va mahsulot yoki xizmat birligi uchun zarur bo'lgan resurslar miqdorini, shuningdek, ishlab chiqariladigan chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan usullarni qo'llash zarurligi insonlarga doimo yodda tutish zarurligini eslatib turadi. Yashil iqtisodiyot investitsiyalar, bandlik va malakalarga asosiy e'tibor qaratgan holda barqaror iqtisodiy o'sish uchun makroiqtisodiy yondashuvni ta'minlaydi.

Yashil iqtisodiyot bo'yicha xar bir davlatda quyidagi uch asosiy yo'nalishda ish olib borilishi zarurdir:

1. Mintaqaviy, submintaqaviy va milliy forumlar, maslaxatlashuvlar orqali barqaror iqtisodiy o'sish uchun makroiqtisodiy yondashuvni targ'ib qilish hamda tizimli ravishda hamkorlikni yo'lga qo'yish.

Yashil iqtisodiyotni rag'batlantirish bo'yicha ko'p tomonlama mintaqaviy va submintaqaviy hamkorlik iste'mol va ishlab chiqarishda barqaror o'zgarishlarni tezlashtirish va mustahkamlash uchun qo'llab-quvvatlanadi. Shu munosabat bilan turli xukumatlar va notijorat tashkilotlar bilan bir qatorda, BMTning Atrof-muhit bo'yicha agentligi resurslar samaradorligi va yashil iqtisodiyotni rag'batlantirishda juda muhim ishtirokchi bo'lgan xususiy sektor bilan ham hamkorlikni kuchaytirib bormoqda. Bular:

- Osiyo-Tinch okeani mintaqasiga;
 - Mintaqaviy tashabbuslar;
 - "Bir kamar – bir yo'l" tashabbusi xalqaro yashil taraqqiyot koalitsiyasi;
 - Falokatlar va mojarolarga chidamlilikni rivojlantirish;
 - Xitoy-Afrika atrof-muhit bo'yicha hamkorlik markazi;
 - Mamlakatlarga iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda yordam berish;
 - Tabiat qadriyatini iqtisodiyotimizga integratsiya qilish;
 - Barqaror rivojlanish maqsadlari uchun qashshoqlik-atrof-muhit harakati;
 - Gender tengligi va atrof-muhitni muhofaza qilish;
 - Kimyoviy moddalar va chiqindilarni oqilona boshqarishni targ'ib qilish;
 - Aqlli siyosatlarini xabardor qilish uchun fanni ta'minlash;
 - Toza havoni tiklash;
 - Yaxshi boshqaruvni qo'llab-quvvatlash;
 - Resurs samaradorligini qo'llab-quvvatlash;
 - Osiyo va Tinch Okeani uchun iqtisodiy va ijtimoiy komissiyasi;
 - Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi kam uglerodli turmush tarzi muammosi;
 - Istiqbolli loyihalar.
2. Yashil moliya, texnologiya va investitsiyalardan foydalanishda asosiy e'tiborni Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonlariga qaratilayotganligini namoyish qilish:

Yashil iqtisodiyot – bu ekologik xavf va ekologik tanqislikni kamaytirishga va atrof-muhitga zarar keltir-masdan barqaror rivojlanishga qaratilgan iqtisodiyotdir. U ekologik iqtisodiyot bilan chambarchas bog'liq, lekin ko'proq siyosiy jihatdan qo'llaniladigan yo'nalishga ega. 2011-yilgi UNEP Yashil iqtisodiyot hisobotida "yashil bo'lishi uchun iqtisodiyot nafaqat samarali, balki adolatli bo'lishi kerak. Adolatlilik global va mamlakat darajasi-dagi tenglik o'lchovlarini tan olishni, xususan, past uglerodli iqtisodiyotga adolatli o'tishni ta'minlashni nazarda tutadi. Resurslardan tejamkor va ijtimoiy manfaatlarni hisobga olgan holda tashkil etilishi kerakligiga alohida e'tibor beriladi..

Uni oldingi iqtisodiy rejimlardan ajratib turadigan xususiyat – bu tabiiy kapital va ekologik xizmatlarni iqtisodiy ahamiyatga ega sifatida bevosita baholash (qarang: "Ekotizimlar va bioxilma-xillik iqtisodiyoti" va "Tabiiy kapitallar banki") va xarajatlar ekotizimlar orqali jamiyatga tashqariga chiqariladigan to'liq xarajatlarni hisobga olish rejimi. Aktivga zarar yetkazuvchi yoki e'tiborsiz qoldiruvchi tashkilotning majburiyatlari sifatida ishonchli tarzda kuzatilishini ham hisobga olinadi.

Yashil stiker va ekologik belgi amaliyoti iste'molchilar oldida atrof-muhitga oqilona munosabat va barqaror rivojlanish ko'rsatkichlari sifatida paydo bo'ldi. Ko'pgina sohalar globallashtirayotgan iqtisodiyotda yashillashtirish amaliyotini targ'ib qilish usuli sifatida ushbu standartlarni qabul qila boshladi. Barqarorlik standartlari sifatida ham tanilgan ushbu standartlar sotib olingan mahsulotlar atrof-muhitga va ularni ishlab chiqaradigan odamlarga zarar bermasligini kafolatlaydigan maxsus qoidalaridir. Ushbu standartlar so'ngi yillarda paydo bo'lib tez o'sib bordi va hozirda ular yangi, yashil iqtisodiyotni qurishda yordam berishi mumkin. Ular o'rmon xo'jaligi, dehqonchilik, tog'-kon sanoati yoki baliqchilik kabi iqtisodiy sohalarga e'tibor qaratadi; suv manbalari va biologik xilma-xillikni muhofaza qilish yoki issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish kabi ekologik omillarga e'tiborni qaratish; xodimlarning ijtimoiy himoyasi va huquqlarini qo'llab-quvvatlash; va ishlab chiqarish jarayonlarining muayyan qismlariga uyg'unlik bahsh etish,

3. Yashil iqtisodiyotga o'tishni qo'llab-quvvatlash uchun makroiqtisodiy siyosatni ishlab chiqish va asosiy kiritish nuqtayi nazaridan mamlakatlarni qo'llab-quvvatlash. Masalan, yashil iqtisodiyot dasturlariga jadal "Birlashgan Millatlar Tashkiloti Atrof-muhit Mo'g'ulistonni Yashil rivojlanish milliy siyosatini amalga oshirishda, yashil iqtisodiyotni mahalliy darajadagi rivojlanish rejalariga, Barqaror rivojlanish maqsadlari ko'rsatkichlariga integratsiyalashuvida va asosiy tarmoqlarni yashillashtirishda qo'llab-quvvatlamoda.

Yashil iqtisodiyotga turli qarashlar, ta'rif va tavsiflar

Yashil iqtisodiyot ham shu vaqtgacha o'rganib kelinayotgan iqtisod nazariyasi sifatida turli iqtisodchilar tomonidan katta qiziqish va e'tibor bilan o'rganib kelinmoqda hamda ta'riflanmoqda. Iqtisodchilarning ko'pchiligi fikriga ko'ra iqtisodiyot hozirgi mavjud ekotizimning tarkibiy qismi sifatida qoraladi. Jumladan, Lin Margulis fikriga ko'ra mavzuga yaxlit yondashuv tipik bo'lib, iqtisodiy g'oyalar ma'lum bir nazariyotchiga bog'liq holda har qanday boshqa mavzular bilan aralashib ketadi. Feminizm, postmodernizm, ekologik harakat, tinchlik harakati,

yashil siyosat, yashil anarxizm va globallashtirishga qarshi harakat tarafdorlari bu atamani asosiy iqtisodiyotdan tashqarida bo'lgan juda boshqacha g'oyalarni tasvirlash uchun ishlatishgan.

Bu atamaning ishlatilishi rasmiy ravishda tashkil etilgan va bosh harflar bilan yozilgan Yashil atamani noyob va ajralib turuvchi belgi sifatida da'vo qiladigan Yashil partiyalarning siyosiy farqi bilan yanada noaniqlashadi. Shunday qilib, odatda yashil iqtisodiyotga o'tish, biomikrologiya va bioxilma-xillikni to'liqroq hisobga olish tarafdori bo'lgan "yashil iqtisodchilar" maktabiga murojaat qilish ma'qul.

Ba'zi iqtisodchilar yashil iqtisodiyotni ko'proq tashkil etilgan maktablarning filiali yoki kichik sohasi sifatida ko'rishadi. Masalan, an'anaviy yer tabiiy kapitalga umumlashtirilgan va mehnat va moddiy kapital bilan ba'zi umumiy xususiyatlarga ega bo'lgan klassik iqtisod sifatida qarashadi. Yoki u Marksistik iqtisodiyot nazariyasida o'rganilgan, tabiatning bir qismi sifatida, qo'shimcha qiymat yaratib beradigan ishchilarning ekspluatatsiya qilinishiga imkon yaratib beradigan bazasi, yoki neoklassik iqtisodiyotning bir tarmog'i sifatida qaraladi va hokazo.

UNEP va Buyuk Britaniya kabi milliy hukumatlar tomonidan tabiiy kapital g'oyalari va "yashil iqtisodiyot" shiori ostida to'liq xarajatlarni hisobga olish g'oyalariga tobora ortib borayotgan majburiyat maktablar o'rtasidagi tafovutlarni yo'qotishi va ularning barchasini "yashil iqtisodiyot" ning o'zgarishlari sifatida qayta belgilashi mumkin. 2010-yildan boshlab Bretton-Vuds institutlari xususan, Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasi ("Yashil jamg'arma" tashabbusi orqali) global pul-kredit siyosati uchun mas'ul bo'lganlar biologik xilma-xillikni baholash va yanada rasmiy va universal biologik xilma-xillikka o'tish niyatini bildirishdi. Bularni emissiya va chiqindilarni kam bo'lmagan, lekin tubdan nolga tenglashtirishni hisobga olgan holda, nol emissiya bo'yicha tadqiqotlar va tashabbuslar ilgari surildi. UNEP 2011-yilgi Yashil iqtisodiyot hisobotida "mavjud tadqiqotlarga asoslanib, global iqtisodiyotni ko'kalamzorlashtirish uchun yillik moliyalashtirish talabi 1,05 dan 2,59 trillion AQSh dollari oralig'ida bo'lishi taxmin qilingan. Bu talabni istiqbolga qaratish uchun global yalpi kapital shakllanishi bo'yicha o'lchanadigan yiliga jami global investitsiyalar hajmining o'ndan bir qismini tashkil etadi.

COP26da Yevropa investitsiya banki ko'p tomonlama rivojlanish banklari bilan kelishilgan, Parij kelishuviga mos keladigan adolatli o'tishning umumiy tamoyillari to'plamini e'lon qildi. To'plamda bayon etilgan tamoyillar, uzoq muddatli iqtisodiy o'zgarishlarni amalga oshirishga qaratilgan siyosatni jalb qilish va ochiqlik shaffoflik va gender tengligi bo'yicha rejalar bilan bir qatorda ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirlarni yodda tutgan holda sof nol uglerodli iqtisodiyotga o'tishga moliyalashtirishga qaratadi.

Afrika taraqqiyot banki, Osiyo taraqqiyot banki, Islom taraqqiyot banki, Yevropa Kengashi taraqqiyot banki, Osiyo infratuzilma investitsiya banki, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki, Yangi taraqqiyot banki va Amerikalalararo taraqqiyot banki ko'p tomonlama rivojlanish banklari qatoriga kiradi. iqlim o'zgarishini yumshatish va adolatli o'tish tamoyillarini qo'llab-quvvatlashga. Jahon banki guruhi ham hissa qo'shdi.

Yana bir iqtisodchi olim Karl Burkart yashil iqtisodiyotni oltita asosiy sektorga asoslangan deb ta'riflagan:

- Qayta tiklanadigan energiya;
- Yashil binolar;
- Barqaror transport;
- Suvni boshqarish;
- Chiqindilarni boshqarish;
- Yerni boshqarish;
- Barqarorlikning uchta ustuni.

Global biznesni ifodalovchi Xalqaro Savdo Palatasi (XSP) yashil iqtisodiyotni "iqtisodiy o'sish va ekologik mas'uliyat ijtimoiy rivojlanishdagi taraqqiyotni qo'llab-quvvatlagan holda o'zaro mustahkamlovchi rejimda birgalikda ishlaydigan iqtisodiyot" deb ta'riflaydi.

2012-yilda XSP har ikki yilda bir marta konsultatsiya qilinadigan xalqaro ekspertlarning hissalarini o'z ichiga olgan Yashil iqtisodiyot yo'l xaritasini nashr etdi. "Yo'l xaritasi" va "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasini aniqlashtirish va shakllantirish bo'yicha keng qamrovli va ko'p tarmoqli sa'y-harakatlarni ifodalaydi. U global muammolarga yechim topishda biznesning rolini ta'kidlaydi. U yashil iqtisodiyotga o'tish uchun biznes-tarmoq ichidagi va hamkorlikdagi harakatlarga taalluqli quyidagi 11 ta shartni belgilaydi:

- Ochiq va raqobatbardosh bozorlar;
- Ko'rsatkichlar, buxgalteriya hisobi va hisobot;
- Moliya va investitsiyalar;
- Ogohlik;
- Hayotiy sikl yondashuvi;
- Resurs samaradorligi va ajratish;
- Bandlik;
- Ta'lim va ko'nikmalar;
- Boshqaruv va hamkorlik;
- Integratsiyalashgan siyosat va qarorlar qabul qilish;
- Moliya va investitsiya.

Ekologik investitsiya yoki yashil investitsiya ijtimoiy mas'uliyatli investitsiya shakli bo'lib, unda investitsiyalar ekologik toza mahsulotlar va amaliyotlarni qo'llab-quvvatlovchi yoki ta'minlovchi kompaniyalarga kiritiladi. Bu kompaniyalar uglerodga qaramlikdan barqarorroq muqobillarga o'tishni qo'llab-quvvatlaydigan yangi texnologiyalarni rag'batlantiradi. Samarali ekologik natijani ta'minlash uchun yaratilgan har qanday moliyaviy faoliyat, yashil moliya hisoblanadi.

Yashil kompaniyalarga xususiy investitsiyalarni kuzatish uchun Ethical Markets Media va The Climate Prosperity Alliance tomonidan ochilgan Global iqlim farovonligi reytingi 2007-yildan buyon quyosh, shamol, geotermal, okean/gidro va boshqa yashil sektorlarga 1,248 trillion dollardan ortiq sarmoya kiritilganini taxmin qildi. Bu raqam Shimoliy Amerika, Xitoy, Hindiston va Braziliya hamda boshqa rivojlanayotgan mamlakatlardagi investitsiyalarni ifodalaydi.

Yashil iqtisodiyotni o'rganayotgan maktablar orasida Yashil o'sish – atamasi ostida tadqiq qilayotganlar ham mavjud bo'lib ular bu ekologik barqaror iqtisodiy o'sishning faraziy yo'lini tavsiflovchi atamadir deb ta'kidlaydilar. U iqtisodiy o'sish ustuvor maqsad bo'lib qolaverar ekan, iqtisodiy o'sishni resurslardan foydalanish va atrof-muhitga salbiy ta'sirlardan ajratish zarurligini tushunishga asoslanadi. Shunday qilib, yashil o'sish yashil iqtisodiyot va past uglerodli yoki barqaror rivojlanish tushunchalari bilan chambarchas bog'liq. Yashil rivojlanishning asosiy omili barqaror energiya tizimlariga o'tishdir. Yashil o'sish siyosati tarafdorlarining ta'kidlashicha, yaxshi amalga oshirilgan yashil siyosat qayta tiklanadigan energiya, yashil qishloq xo'jaligi yoki barqaror o'rmon xo'jaligi kabi sohalarida bandlik uchun imkoniyatlar yaratishi mumkin.

Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT), Jahon banki va Birlashgan Millatlar Tashkiloti kabi bir qancha davlatlar va xalqaro tashkilotlar va boshqalar ham yashil o'sish bo'yicha strategiyalarni ishlab chiqqanlar; masalan, Global Yashil o'sish instituti (GYaO'I) bu masalaga alohida mahsus bag'ishlangan ishlarida Yashil o'sish atamasi milliy yoki xalqaro strategiyalarni tasvirlash uchun ishlatishgan, masalan, COVID-19 retsessiyasidan iqtisodiy tiklanishning bir qismi sifatida, ko'pincha yashil tiklanish sifatida ifodalaydilar.

Yashil o'sish tanqidchilari yashil o'sish yondashuvlari iqlim inqirozi, biologik xilma-xillik inqirozi va boshqa atrof-muhit degradatsiyasini bartaraf etish uchun zarur bo'lgan asosiy iqtisodiy tizimlar o'zgarishini to'liq hisobga olmasligini ta'kidlaydi. Tanqidchilar buning o'rniqa iqtisodiy o'zgarishlar uchun muqobil asoslarga ishora qiladilar, masalan, aylanma iqtisodiyot, o'sish, donut iqtisodiyoti yoki sayyora chegaralarini yaxshiroq hisoblaydigan va shunga o'xshash fundamental o'zgarishlarga olib keladigan iqtisodiyot deb qaraydilar.

Ishlab chiqarish va iqtisodiy taraqqiyotni o'lchash iqtisodiy indeks ko'rsatkichlaridan foydalanish orqali amalga oshiriladi. Yashil indekslar iqtisodiy taraqqiyotga erishishda insonning ekologik ta'sirini, transport, energetika, binolar va turizm kabi samaradorlik tarmoqlarini, shuningdek, qayta tiklanadigan energiya va toza texnologiyalar innovatsiyasi kabi sohalariga yo'naltirilgan investitsion oqimlarni o'lchash zaruratidan kelib chiqqan. Zero, Ona yerimiz ya'ni umumiy uyimiz! toboro og'ir ahvolga tushib bormoqda. Uni birgalikda asrash har bir insonni xar bir mamlakatning muqaddas burchidir! Vaholangki insoniyat hayotining asosi bo'lgan, havodagi kislorodni ishlab chiqarib beradigan, tirik mavjudodlarning o'pkasi degan nom olgan, o'rmonlar hamda ular uchun asosiy ozuquni yetishtirib beruvchi yer resurslarining sayyoramiz hududlari bo'yicha joylashuvi to'g'risidagi ma'lumotlar berilgan.

1-jadval: Dunyo mamlakatlaridagi o'rmon resurslari va ekilib ozuqular yetishtiriladigan yerlar (aholi jon boshiga)

№	Mamlakatlar nomi	O'rmon	Mamlakatlar	Ekiladigan
1	Gabon	36,0	Avstraliya	2,5
2	Kanada	15,8	Qozog'iston	1,9
3	Rossiya	5,5	Kanada	1,5
4	Finlyandiya	5,0	Rossiya	0,9
5	Braziliya	2,5	Argentina	0,9
6	AQSh	0,9	AQSh	0,6
7	Xitoy	0,1	Xindiston	0,17
8	Xindiston	0,08	Germaniya	0,1
9	Germaniya	0,06	Xitoy	0,07

Manba: A. O'lmasov Iqtisodiyot. – Toshkent: Iqtisod-Moliya. 208 bet.

Ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki bu iqtisodiyotning rivojlanishi uchun o'ta zarur bo'lgan, aslida cheklangan o'rmon va yer resurslar ham dunyo turli mamlakatlari bo'yicha notekis joylashganligi sababli ayrim davlatlar jalqlari uchun muhim hayotiy masalaga aylanib qolgan. Yaxshiyamki, insoniyat XXI asrga kelib g'oyat murakkab muammolar qarshisida turganligini tushunib yetdi. Jahon miqyosida yuz bergan va berayotgan jarayonlar tahlili

shuni ko'rsatdiki, iqlim o'zgarishi, ozon qatlamining yemirilishi, cho'llanish va yerning degradatsiyasi, bioxilma-xilliklarning qisqarishi, ichimlik suvining ifloslanishi va yetishmasligi, o'rmon va tuproq inqirozi insoniyat uchun nihoyatda dolzarb global ekologik muammolardan biri bo'lib qoldi.

2-jadval: Dunyo mamlakatlarida chuchuk suv zaxiralarining aholi jon boshiga eng ko'p va eng oz mamlakatlar

№	Mamlakatlar	Kub.m
1	Braziliya	8233
2	Rossiya	4508
3	AQSh	3069
4	Kanada	2902
5	Xitoy	2840
6	Mal'ta	0,05
7	Maldiv	0,03
8	Bagam orollari	0,02
9	Quvayt	0,02
10	Sent Kits va Nevis	0,02

Manba: A O'lmasov Iqtisodiyot. – Toshkent: Iqtisod-Moliya. 208 bet.

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki dunyo mamlakatlarida chuchuk suv zahiralarining joylashuvida ham qatta nomuofiqliklar mavjud.

Aholi sonining oshib borishi, sanoat va transportning rivojlanishi, fan-texnikaning taraqqiy etishi, ishlab chiqarishning ayrim tamoqlarida suvdan keng foydalanilishi natijasida insonning biosferaga ko'rsatayotgan ta'sir doirasini kengaytirib bormoqda. Bu esa o'z navbatida u yoki bu ekologik muammolarni kelib chiqishiga sabab bo'lmoqda.

Bugungi kunda tabiat bilan jamiyat o'rtasidagi munosabatlarda mutanosiblik insoniyat tabiatdan foydalanishda tabiat qonunlariga emas, aksincha, shaxsiy manfaatlariga asoslanib faoliyat ko'rsatishi oqibatida tabiatdagi muvozanatning sezilarli darajada buzilgani, ya'ni dunyoning turli burchaklarida tabiiy ofatlar: suv toshqinlari, zilzilalar, o'rmon yong'inlari xavoning ifloslanishi va boshqa shu kabi talofatlarning ro'y berayotgani hech kimga sir emas. Inson tabiiy muhitga ta'sir etar ekan, uning o'zi ham "aks ta'sir"ga duch kelmoqda. Bularning barchasi endilikda insonning o'ziga va uning sog'lom tabiiy muhitda yashashiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Tabiat boyliklaridan ekologik omillar hisobga olinmagan holda foydalanish tufayli atrof-muhitni ifloslantiruvchi sanoat va maishiy chiqindilarning hajmi keskin ortib borayotgani insonning tabiatga ko'rsatayotgan salbiy ta'sirini kuchaytirmoqda.

Iqlim geografiyasi o'zgarmoqda. So'nggi 15 yil davomida o'rtacha harorat eng yuqori ko'rsatkichga yetdi. Iqlimiy o'zgarishlarning ta'siri qutblarda ayniqsa, yaqqol namoyon bo'lmoqda. Okean va dengizlarda suvning isishi jarayoni tezlashib bormoqda. Yer shari qutb qopqog'ining qalinligi so'nggi 40 yilda 40 % ga kamaygan. O'rtacha harorat oshib borishi natijasida ichimlik suvi zaxiralarining 20 % ini tashkil etadigan Grenlandiya muzliklari erisa suv sathi 7 metrga ko'tariladi. Harorat oshishi sababli XX asrning o'zidayoq suv sathi 20 cm ga ko'tarilgan.

Nixoyat, tabiatda sodir bo'layotgan bu global o'zgarishlarni anglab yetib uni oldining olish maqsadida Birlashgan Millatlar Tashkiloti 1972-yil 5-iyunda Stokgolm shahrida atrof muhitni muhofazasiga bag'ishlangan Butunjahon konferensiyasini o'tkazib shu kunni xar yili "Butun jaxon atrof muhit kuni" deb e'lon qilib uni nishonlash to'g'risida qaror qabul qilindi. Shu munosabat bilan har yili 5-iyun – Butun jahon atrof muhit kuni sifatida dunyo xalqlari tomonidan nishonlanib kelinmoqda.

Mazkur qarordan ko'zlangan maqsad xalqaro hamjamiyat e'tiborini atrof muhitni muhofaza qilish muammolariga hamda global ekologik inqirozning oldini olish bo'yicha aniq chora-tadbirlar ishlab chiqishga qaratildi. Shundan buyon dunyoning qator mamlakatlarida 5-iyun – Butunjahon atrof muhit kuniga bag'ishlab turli xil tadbirlar, jumladan, "yashil" konsertlar, ko'rik-tanlovlar, bog'lar yaratish, shuningdek, atrof-muhitni tozalashga qaratilgan turli ekologik aksiyalar o'tkazilib kelinmoqda. O'zbekiston ham bu umumjahon tadbirlarida xar yili faol qatnashib kelmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Oliy majlisi 2018-yilda Parij bitimini (Parij, 2015-yil 12-dekabr) ratifikatsiya qildi va uni amalga oshirish yuzasidan milliy miqyosda aniq belgilanadigan hissa bo'yicha–2030-yilga qadar issiqxona gazlarining yalpi ichki mahsulot birligiga nisbatan solishtirma ajratmalarini 2010-yildagi darajadan 10 foizga qisqartirish miqdoriy majburiyatini qabul qildi.

Parij bitimi majburiyatlarini bajarish doirasida issiqxona gazlari ajratmalarini qisqartirish bo'yicha o'rta muddatli ustuvor vazifalar mamlakatda iqtisodiyotning energiya va resurs sarfi hajmini kamaytirish, ishlab chiqarishda energiya tejamkor texnologiyalarni keng joriy qilish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish, Orolbo'yida ekologik tanglik oqibatlarini bartaraf etishni nazarda tutadigan qator strategik va tarmoq rejalari, dasturlari, shuningdek, normativ-huquqiy hujjatlar orqali amalga oshirilmoqda.

XULOSA

Maqolada mavzu bo'yicha mavjud bo'lgan katta miqyosdagi e'lon qilingan ilmiy nazariy va amaliy ma'lumotlarni tadqiq qilish natijasida quyidagi xulosalarga kelindi va takliflar shakllantirildi:

1. Yashil iqtisodiyot butun dunyo mamlakatlarining istiqbolda barqaror iqtisodiy ijtimoiy rivojlanishining asosiy drayveri sifatida qaralmoqda va uni harakatga keltiruvchi kuch "yashil" texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar ekanligini tan olinmoqda va unga jiddiy e'tibor berilmoqda.
2. Global darajada yashil iqtisodiyotga o'tish katta miqdordagi moliyaviy mablag'larni talab etadi. Xalqaro energetika agentligining 2050-yilgacha CO₂ emissiyasini ikki baravarga kamaytirish bo'yicha turli stsensariylari shuni ko'rsatmoqdaki, ushbu maqsadga erishish uchun "yashil iqtisodiyot"ga qo'shimcha investitsiyalar miqdori dunyo YalMning 1–2,5 % darajasida bo'lishi talab etiladi. Ahamiyatlisi shundaki, mazkur investitsiyalarning katta qismi qurilish va transport sohasini "yashillashtirish" uchun yo'naltirilishi kerak bo'ladi.
3. Moliyaviy, bank va sug'urta investitsiyalari "yashil iqtisodiyot"ga kiritilayotgan xususiy investitsiyalarning bosh manbasiga aylantirilishi juda zarurdir.
4. Yashil iqtisodiyotga o'tish tabiat va insonlar iqtisodiy faoliyatining bir-birlari bilan uyg'unligiga erishgan holda tashkil etilib jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun harakat qilish lozim bo'ladi.
5. Yashil iqtisodiyotning mazmun mohiyatini keng xalq ommasiga yetkazish mamlakatimiz ta'lim tizimi faoliyatining muhim vazifalaridan biriga aylanishi zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A. O'lmasov. Iqtisodiyot. – Toshkent. Iqtisod- Moliya. 2017-yil, 208 bet.
2. "Ekotizimlar va biologik xilma-xillik iqtisodiyoti", "Tabiiy kapital banki". – T., 2019.
3. Bir kamar – bir yo'l" tashabbusi xalqaro yashil taraqqiyot koalitsiyasi. – Toshkent, 2022.
4. Глобальный зеленый новый курс. Доклад, ЮНЕП, 2009 www.unep.org/greeneconomy/portals/30/docs/GGNDpolicy-brief_Russian.pdf
5. Lyaskovskaya Ye.A. [Working forces quality problems at realizing modern development concepts]. Vestnik Bashkirskogo gosudarstvennogo agrarnogo universiteta [Vestnik Bashkir State Agrarian University], 2017, no. 4 (44), pp. 137- 145. (in Russ.)
6. <https://www.gazeta.uz/uz/2022/11/16/cop27>.
7. Bloomberg NEF and United Nations Environment Programme (UNEP), REN21. Renewables 2020 Global status report. Paris-2020. P. 166.
8. https://yumh.uz/images/news/eco_uz.pdf
9. Rajabov N. Zonal policy concept: prospects for effective investment climate management //Ekonomika i obrazovanie. – 2022. – T. 23. – №. Maxsus son. – S. 212-219.
10. Adilova M.T. Green economy: Essence, principles and prospects// International Journal of Applied Research 2020; 6 (5): 451 – 453. www.allresearchjournal.com
11. Isadjanov A.A. Barqaror iqtisodiy rivojlanishning ekologik jihatlari. Monografiya. TDIU. Ilmiy tadqiqot markazi. 2020. 137-138 b.
12. Pakhomova N.V., Rikhter K.K., Malyshkov G.B. Inclusive sustainable development: priorities, indices, international experience, potential of coordination with reindustrialization model. Problemy sovremennoy ekonomiki [Problems of modern economics], 2014, no. 3(51), pp. 15-24. (in Russ.)

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 11-12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.